

Yahya Kaptan (1891-1920)

Yahya Kaptan

Yahya Kaptan (1891 - 9 Ocak 1920): Mustafa Kemal Atatürk'ün Nutuk'ta özel bir yer ayırdığı ve "fedakar bir vatansever" olarak nitelendirdiği Yahya Kaptan, Osmanlı Teşkilat-ı mahsusa elemanlarından ve Millî Mücadelenin Kuvvay-ı Milliye komutanlarından. Makedonya'nın Köprülü kasabasında 1891 yılında doğdu. Haksızlığa karşı gelmeye eğilimli bir karakteri vardı. Cesur ve atak bir gençti. 1910 yılında Makedonya'da amcasına saldıran bir Bulgar'la kavga etti ve onu öldürdü. Bu olay üzerine kaçarak dağa çıktı. Balkan Harbi öncesindeki yıllarda Türk yerleşim yerlerine saldıran Bulgar ve Sırp çetelerine karşı koymak amacıyla kendi çetesini oluşturdu. O yıllarda çete reislerine Kaptan denildiğinden bu onun lakabı olarak kaldı. Daha sonra Balkan savaşlarına katıldı. Osmanlı kuvvetlerine bölgedeki Sırp kuvvetleri hakkında önemli bilgiler veriyordu. Bölgede Sırlara karşı çete savaşlarını başarı ile yürüttü. Daha sonra başlayan 1. Dünya savaşında, Osmanlı devletinin kurduğu istihbarat örgütü olan Teşkilat-ı Mahsusa'da görev aldı. Makedonya'da ve Irak cephesinde önemli görevler yaptı. Makedonya'da Sırlara karşı kundaklama faaliyetlerini yürüttü. Daha sonra gönderildiği Irak cephesinde, isyancı Arap aşiretlerinin çölde yürüttükleri çeteciliğe karşı faaliyetler yürütmeyi üstlendi.

İttihat ve Terakki'nin ünlü silahşoru Yakup Cemil ile Irak Cephesi'nden dönerken tanışan Yahya Kaptan, onun idealizminden, coşkusundan, diriliğinden oldukça etkilendi. 1916 yılında hep Yakup Cemil'in yanında yer aldı. İstanbul'da yeni bir kabine kurmak için yaz aylarında başlattıkları baskın başarısız oldu. Bunun üzerine tutuklanıp yargılandılar. Yakup Cemil 11 Eylül 1916'da idam edildi, Yahya Kaptan da Irak'a sürgüne gönderildi. 1. Dünya savaşı sonunda Mütareke ile Osmanlı orduları Irak'tan çekilirken Yahya Kaptan da İstanbul'a geldi. Bu arada Teşkilat-ı Mahsusa da dağıtılmıştı. Yahya Kaptan, eski İttihatçıların kurduğu gizli bir örgüt olan Karakol Cemiyetinin Menzil grubuna katıldı. İstanbul'da İtilaf devletlerince tehlikeli görülen eski İttihatçıların tutuklu bulunduğu ve Bekirağa Bölüğü denilen hapisanenin basılmasında görev aldı ve buradan Halil Paşa'nın kaçırılmasını sağladı. Karakol Cemiyetine bağlı Menzil grubu Anadolu'da başlaması muhtemel bir mücadele için insan ve malzeme aktarımını sağlamak amacıyla Kocaeli yarımadasının kontrolde tutulmasını üstlenince, Yahya Kaptan İstanbul'dan ayrılarak Tavşancıl'a geldi. Burada bulunan İtilaf devletlerinden güç alarak Türklere şiddet uygulayan Rum çeteleriyle mücadeleye başladı. Bu sıralarda Mustafa Kemal Paşa'nın özellikle İstanbul'a yakın olan İzmit bölgesinde yapmayı düşündüğü şey, o bölgede silahlı ulusal birlikler kurmak ve güvenilir komutan ve subayların, bunlara yapacakları yardım ve desteklerle, hain çeteleri

yok etmekte. İzmit Kuvvay-ı Milliye örgütü bu iş için İzmit'te Yahya Kaptan'ı önermişti. Durumdan haberdar edilen Yahya Kaptan Sivas'ta bulunan Mustafa Kemal Paşa ile bir telgraf göndererek temasa geçti ve görevine başladı. Yahya Kaptan, kurduğu örgütü ile aylarca İstanbul'la ilişkisi bulunan hain ve işbirlikçi çetelerin etkinliklerine engel oldu. Ancak Yahya Kaptan'ın Mustafa Kemal Paşa ile temas hâlinde olması ve eski İttihatçılardan giderek uzaklaşması, Karakol Cemiyetinin de kendisine karşı cephe almasına neden oldu. kendisini yaptıklarından memnun olmayan İstanbul Hükümeti ve onun bölgedeki işbirlikçileri Yahya Kaptan'ı bölgeden uzaklaştırmak istediler. Bölgede Yahya Kaptan'ı çekemeyen bir başka Karakol Cemiyeti üyesi binbaşı Ahmet Necati Bey; Mustafa Kemal Paşa'ya bir telgraf göndererek adam öldürme, Bucak Müdürünü dövme ve köylerde yağma yapma gibi suçlarla Yahya Kaptan'ın hükümete teslimi mecburiyetinin doğduğunu ve Dahiliye Nazırı'nın da bu konuyu özenle izlediğini bildirdi. Mustafa Kemal Paşa başından beri Millî Mücadele'de büyük yararlıklar göstermiş olan Yahya Kaptan'ın, hükümete teslimini asla uygun görmedi. Durumun araştırılmasını İzmit'teki Tümen komutanlığından istedi. Tümen komutanlığı yaptığı araştırmada Yahya Kaptan'ın adam öldürme, Bucak Müdürünü dövme gibi suçlar işlemediği, ortaya çıktı. Ancak İstanbul Hükümeti; Yahya Kaptan'ın, İstanbul girişinde örgütlenmiş bir durumda bulunması, Kuvvayı Milliye'ye karşı cephe almış bulunan kimseleri yıldırıldığından, kendisinin ortadan kaldırılması istenmekteydi. 6.1.1920 günü sabaha karşı kuşatılan Yahya Kaptan teslim oldu. Köy dışına çıkarıldı ve 9 Ocak 1920'de Yahya Kaptan'ın eşi, şehadet olayı üzerine Mustafa Kemal Paşa'ya çektiği telgrafta olayı şöyle açıklamıştır: "...İstanbul, 14.1.1920, Ankara'da Kuvayı Milliye Başkanı Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'ne, Eşim Yahya Kaptan, sırf sizinle olan ilgisi dolayısıyla ve yasa karşısında suçlu olmaksızın teslim olduğu hâlde, Gebze'de şehit edildi. Bütün Tavşancıl halkı olayın tanığıdır. Hakkın yerini bulması için Adliye ve Dahiliye Nazırlıklarına başvuruldu. İki tane yetimle perişan bir durumdayız. Bu konuda yüksek girişim ve yardımlarınızı bekliyoruz, buyruk sizindir. Karagümrük'te Keçeciler'de Karabaş Mahallesinde 19 numarada Yahya Kaptan eşi Şevket Hanım." Mustafa Kemal Paşa bu olaya çok üzülmüş ve olayı sonuna kadar takip etmiş ve Yahya Kaptan'ın ailesine maaş bağlatmıştır. Olayın sorumlularının adalet önünde yargılanmaları onun ısrarlı girişimleri sonucu gerçekleşmiştir.

Cemalettin TAŞKIRAN

KAYNAKÇA

AKSU, Şener, **Bireyin Tarihteki Rolü Açısından Yahya Kaptan**, Kocaeli Üniversitesi Yayınları, İzmit 2003.

ATATÜRK, Kemal, **Nutuk (1919-1927)**, Bugünkü Dille - Zeynep Korkmaz, ATAM Yayını, Ankara 1999.

ÖZDEMİR, İlter, **Yahya Kaptan**, Gebze 1977.

URAS, Şükrü, **Yahya Kaptan**, İstanbul 1968.

26/09/2023 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/yahya-kaptan-1891-1920/?pdf=3272> adresinden erişilmiştir